

Domstolsverket
henrik.fernqvist@dom.se

Remissvar på rapporten "En reformerad notarieantagning"

Inledning

Domstolsverkets rapport "En reformerad notarieantagning" berör fem specifika frågor kopplade till notarietjänstgöring, nämligen antagningssystemet, tjänstgöringens längd, kombinationstjänstgöringen, paketanställningarna och notariebetygen.

Åklagarmyndigheten har inga synpunkter vad gäller kombinationstjänstgöringen och notariebetygen. I övrigt vill myndigheten framföra följande synpunkter/kommentarer.

Allmänt om notarietjänstgöringen

Notarietjänstgöringen är sedan lång tid tillbaka en mycket viktig del av det svenska rättssystemet. I första hand utgör anställningen som notarie en utbildningstjänstgöring med syfte att ge examinerade jurister erfarenhet och utbildning utöver de akademiska studierna. Notarieanställningen är för många jurister en naturlig fortsättning på studierna, som stärker den praktiska juridiska kompetensen och förståelsen för hela rättskedjan samt ger en ökad insikt i viktiga frågor som rättssäkerhet och det demokratiska statsskicket.

Fullgjord notariemeritering utgör även ett författningskrav för att kunna erhålla anställning som åklagare eller kronofogde. Den absoluta majoriteten av de som går vidare på domarbanan har också genomfört notarietjänstgöringen.

Mot ovanstående bakgrund är det mycket angeläget att antalet tillgängliga notarieplatser behålls på nuvarande nivå eller i vart fall inte minskar. En stor del av de som genomför notarietjänstgöringen kommer troligen alltid välja att söka sig till privata arbetsgivare. Förslag som innebär att antal notarieplatser minskar kan därför leda till problem med den framtida kompetensförsörjningen av såväl domare som åklagare, men även andra yrkeskategorier inom staten. I sammanhanget kan också påpekas att den absoluta merparten av de som idag är domstolschefer och samtliga åklagarchefer har erfarenhet av notarietjänstgöring.

Åklagarmyndigheten vill därför inledningsvis framhålla att det är viktigt att de förändringar som genomförs av notariesystemet inte leder till att antalet notarieplatser minskar. Under 2017-2018 anställdes årligen 630 respektive 576 notarier. Av dessa utgör åtminstone ca tio platser varje år så kallade paketanställningar vid Åklagarmyndigheten.

Antagningssystemet

Åklagarmyndigheten är i huvudsak positiv till de förändringar som föreslås vad gäller antagningssystemet.

Antagningen av notarier baseras idag framför allt på betyg från juristexamen (ca 81 %) även om det ges meritpoäng för andra akademiska studier och relevant arbetslivserfarenhet (ca 19 %). I rapporten föreslås att antagningen istället ska grundas på betyg från juristexamen (ca 61 %), resultatet av rekryteringstester (ca 26 %) samt erfarenhet av kvalificerat juridiskt arbete (ca 13 %).

Mot bakgrund av den betygshets som förekommer inom juristprogrammen och som redogörs för i rapporten anser Åklagarmyndigheten att det är bra att betygen viktas ned en aning i den framtida notarieantagningen. Detta torde också på sikt medföra att fler män kan komma ifråga för notariatjänstgöring, vilket är positivt från ett jämställdhetsperspektiv då kvinnor idag är klart överrepresenterade bland notarierna.

Åklagarmyndigheten anser även att det är bra att det tydliggörs att endast arbetslivserfarenhet med klar juridisk inriktning ska kunna ge meritpoäng. I sammanhanget bör framhållas att Åklagarmyndigheten redan idag erbjuder olika former av juridiskt arbete för jurister under utbildning och att det är viktigt att detta kan ge meritpoäng vid notarieantagningen. För att öka förutsebarheten och undvika risken för godtyckliga bedömningar kan det dock finnas ett värde med tydliga riktlinjer om vad som ska betraktas som arbetslivserfarenhet med klar juridisk inriktning.

Myndigheten anser också att det är bra att rekryteringstester införs som en del av antagningen. Även om en av de uttalade målsättningarna med den reformerade antagningen är att få fler notarier att gå vidare inom domstolsbanan kommer fortfarande den stora majoriteten av de som genomför notariatjänstgöringen söka sig till andra yrken, bl.a. åklagare. Därför är det angeläget att de rekryteringstester som används inte enbart bedömer egenskaper utifrån en tänkt domarprofil.

I rapporten har det föreslagits en kravprofil för notarier (rapporten, s. 33). Åklagarmyndigheten tycker att det är bra med en kravprofil och har ingen erinran mot de krav som föreslås gälla för att arbeta som notarie. Myndigheten saknar dock en skrivning om självständighet och integritet. För domare uppställs detta som ett krav (se s. 29) och dessutom bedöms självständigheten i samband med betygssättningen av notarien (se s. 31).

Mot denna bakgrund bör *självständighet* finnas med som en egenskap som tillmäts betydelse i rekryteringstesterna. Vidare kan det övervägas om inte ledaregenskaper i allmänhet ska bedömas och premieras i testerna. Detta då i princip samtliga chefer inom såväl Sveriges domstolar som Åklagarmyndigheten har erfarenhet av notariatjänstgöring och att notariemeriterade därför utgör en viktig rekryteringsbas för framtida ledare inom staten.

Avslutningsvis vill Åklagarmyndigheten lyfta frågan att det är angeläget att de personer som anställs som notarier är lämpliga ur ett säkerhetsperspektiv och att

detta bör beaktas i samband med förändringar av notarieantagningen. Vid Åklagarmyndigheten görs en bakgrundskontroll på de personer som är aktuella för anställning.

Tjänstgöringens längd

Av rapporten framgår att ca 70 % av de som får notarieplats åberopar kvalificerat juridiskt arbete som grund för tillgodoräknande och därmed en förkortning av notarietiden. Av dessa är det hela 90 % som får tillgodoräkna den maximala tiden på sex månader, vilket i sin tur innebär att det idag endast är ca 20 % av notarierna som tjänstgör två år på domstol.

I rapporten föreslås att möjligheten att tillgodoräkna sig erfarenhet av kvalificerat juridiskt arbete avskaffas, vilket i så fall skulle innebära att samtliga notarier ska genomföra en tvåårig tjänstgöring.

Åklagarmyndigheten har förståelse för de bevekelsegrunder och det resonemang som ligger bakom förslaget. En i praktiken förlängd notarietjänstgöring skulle troligen även leda till en ännu högre kvalitet på utbildningstjänstgöringen och bättre planeringsförutsättningar för domstolarna. Samtidigt finns det risker med förslaget. Åklagarmyndigheten vill särskilt peka på två av dessa.

För det första finns det en stor risk för att ett avskaffande av möjligheten till tillgodoräknande innebär att det blir betydligt färre notarieplatser. Detta leder på sikt till en minskad rekryteringsbas för de myndigheter som har notarietjänstgöring som författningskrav, t.ex. Åklagarmyndigheten. En sådan utveckling, särskilt i kombination med ett ansträngt budgetläge inom Sveriges domstolar och förestående pensionsavgångar, kan medföra att domstols- och åklagarväsendet kan få stora problem med att rekrytera kompetenta jurister inom några år.

För det andra finns det en risk för att en obligatorisk notarietjänstgöring på två år kan medföra att vissa personer väljer att avstå från att söka notarietjänster då de anser att det är för lång tid med tanke på deras tidigare yrkeserfarenhet. Som exempel kan nämnas individer som arbetat i flera år som biträdande jurist på en advokatbyrå eller som beredningsjurist inom Åklagarmyndigheten.

Åklagarmyndigheten föreslår därför att det även fortsättningsvis ska finnas möjlighet att förkorta tjänstgöringstiden, men att detta endast ska kunna ske vid erfarenhet av arbete med *kvalificerad juridisk inriktning som har nära koppling till domstolsväsendet*, t.ex. biträdande jurist på advokatbyrå eller beredningsjurist hos Åklagarmyndigheten. Det bör tydliggöras vilka typer av arbete som kan ge sådan möjlighet till avräknande.

En mer striktare tillämpning av beräkningen av tillgodoräknandet utgör enligt Åklagarmyndigheten en lämpligare avvägning mellan behoven av en bättre och mer gedigen utbildningstjänstgöring samtidigt som det inte riskerar att innebära en drastisk minskning av antalet notarieplatser och att vissa jurister avhåller sig från att söka notarietjänst.

Paketanställningar

Paketanställningarna inrättades på 1970-talet med det uttryckliga syftet att kunna erbjuda fler nyutexaminerade jurister notarietjänstgöring genom att förlägga en del av tjänstgöringstiden till en förvaltningsmyndighet. Åklagarmyndigheten har under många år varit en av de myndigheter som tillhandahållit paketanställningar.

Under åren 2012-2019 har Åklagarmyndigheten tagit emot 69 paketnotarier. Detta innebär att i snitt har det varit ca 8-10 paketnotarier per år.

Paketanställningarna är generellt mycket uppskattade bland såväl chefer som medarbetare inom Åklagarmyndigheten och för de som får möjlighet att genomföra tjänstgöringen. Paketnotarien bidrar ofta med entusiasm och dagsaktuella juridiska kunskaper samtidigt som personen får en ökad förståelse för rättskedjan som helhet och en unik insyn i Åklagarmyndighetens verksamhet. Denna erfarenhet kan sedan notarien ta med sig och ha nytta av vid tjänstgöringen i domstol.

Precis som för domstolarna innebär också paketanställningen att notarien tillgodoser ett behov av kvalificerad arbetskraft vid Åklagarmyndigheten. Genom detta system ökar även möjligheterna till en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning. Flera av de personer som har en paketanställning väljer senare att söka jobb som åklagaraspirant efter avslutad notarietjänstgöring.

Enligt den personalstatistik som myndigheten har tillgång till har 58 personer anställts som s.k. paketnotarier under åren 2012-2017. Av dessa har 20 anställts som åklagaraspiranter. Detta innebär att ca en tredjedel av de som inleder sin notarietjänstgöring som paketnotarie vid Åklagarmyndigheten också väljer att återvända till myndigheten efter avslutad notarietjänstgöring.

Paketanställningarna är även viktiga utifrån ett regionalpolitiskt perspektiv. Inom Åklagarmyndigheten tillämpas paketnotariesystemet endast utanför storstäderna, vilket gör att det på en del svårrekyterade orter finns större möjligheter att kunna få prova på tjänstgöring hos såväl en paketmyndighet som en domstol.

En annan stor fördel med paketanställningarna är att finansieringen av notarietjänster kan fördelas mellan olika arbetsgivare, vilket i sin tur leder till att fler notarieplatser.

I rapporten föreslås att paketanställningarna ska avskaffas. Åklagarmyndigheten har förståelse för att paketsystemet innebär en del administrativa svårigheter. Samtidigt ska inte dessa överdrivas då systemet har fungerat väl under många år och dessutom bör det påpekas att varje domstolschef redan idag har möjlighet att tacka nej till ett förslag om paketanställning.

Enligt Åklagarmyndigheten finns det inte tillräckligt starka skäl för ett avskaffande av paketanställningarna. Fördelarna med systemet, och då särskilt att det innebär att fler notarieplatser kan tillhandahållas, överväger klart de nackdelar

som finns. Mot denna bakgrund avstyrker myndigheten det förslag som anges i rapporten.

För det fall paketanställningarna ska finnas kvar har det föreslagits att längden på tjänstgöringstiden ska förlängas till två och ett halvt år för dessa. Som argument har anförts att detta ligger i linje med det som angetts om notarie-tjänstgöringens längd och förslaget om avskaffande av tillgodoräknande.

Åklagarmyndigheten anser inte att det finns tillräckliga skäl för att förlänga tjänstgöringstiden för paketanställningarna; i vart fall inte för de paketanställningar som avser Åklagarmyndigheten. Den som tjänstgör sex månader vid Åklagarmyndigheten kommer i sitt arbete i princip ha daglig kontakt med domstolen och därmed få en mycket god insyn i domstolsväsendet. Detta skiljer möjligen Åklagarmyndigheten från flera andra paketmyndigheter där verksamheten inte bedrivs i lika nära anslutning till domstolen.

Om tjänstgöringstiden skulle förlängas finns det en risk för att paketanställningarna förlorar i attraktivitet på samma sätt som möjligen har skett med de nuvarande kombinationsanställningarna. I valet mellan att tjänstgöra två år på tingsrätt eller förvaltningsrätt och att vara två och ett halvt år på t.ex. Åklagarmyndigheten och tingsrätt finns det en överhängande risk för att en person avstår från att söka paketanställningen.

Detta beslut har fattats av riksåklagaren Petra Lundh efter föredragning av personaldirektören Nicklas Lagrell. I den slutliga handläggningen av ärendet har också biträdande personaldirektören Margareta Sandholm och utbildningschefen Pär Andersson deltagit.

Petra Lundh

Nicklas Lagrell

Kopia till

Kommunikationsavdelningen
Rättsavdelningen
Biblioteket